

ARTCAM

PREMIÉRA 23 / 9 / 2021

REŽIE JÓHANN JÓHANSSON

Last and first men

Experimentální audiovizuální sci-fi báseň Jóhanna Jóhannssona je zasazená do daleké budoucnosti, v níž lidstvo dospělo k zániku. Nabízí unikátní zážitek mimo známý čas a prostor.

V daleké budoucnosti se lidská rasa ocitá na hraně zániku. Z její bývalé slávy zbývají už jen osamělé a surreálné monumenty, které vysílají naléhavá poselství do prázdnoty vesmíru. Jediný, posmrtně dokončený film vlivného islandského skladatele Jóhanna Jóhannssona je originální audiovizuální hypnotickou sci-fi básní, ve které se reálné brutalistní betonové ornamenty mění ve zneklidňující objekty z daleké budoucnosti. Kontrastní černobílé záběry 16mm kamery Sturly Brandth Grøvlena ve spojení s majestátním minimalismem Jóhannssonovy hudby mění film v unikátní zážitek mimo povědomý čas a prostor.

Technické údaje

Původní název	Last and First Men
Režie	Jóhann Jóhannsson
Scénář	Olaf Stapledon, Jóhann Jóhannsson, José Enrique Macián
Střih	Mark Bukdahl
Produkce	Thoranna Sigurdardottir, Thor Sigurjonsson
Zvuk	Peter Albrechtsen, Jana Irmert
Hudba	Jóhann Jóhannsson, Yair Elazar Glotman
Kamera	Sturla Brandth Grøvlen
Nosiče	DCP, MP4
Rok výroby	2020
Země	Island
Jazyk	Anglicky
Stopáž	70 min.
Žánr	Experimentální, sci-fi
Hrají	Tilda Swinton
Premiéra	23 / 09 / 2021

Ke stažení

Foto / tisková kvalita	artcamfilms.capsa.cz
	Login: artcam2020 Heslo: dobrefilmy
Materiály pro kina	http://ftp.sirenafilm.com:5000
Aktuální informace ke sdílení volnému užití najdete na:	https://artcamfilms.cz/cs/film/last-and-first-men-6aGZY7 www.artcamfilms.cz

Co se můžeme naučit od hlasu, který k nám promlouvá ze vzdálenosti dvou miliard let? Last and First Men kombinuje sci-fi příběh od Olafa Stapledona, naléhavý doprovod zesnulého hudebníka a skladatele Jóhanna Jóhannsona (Teorie všeho, Sicario, Příchozí) a natočených záběrů brutalistních kamenných objektů jak z jiného světa vztyčených v době komunismu v bývalé republice Jugoslávie, natočených na 16mm černobílý film uznávaným kameramanem Sturlou Brandthem Grøvlenem (Victoria, Berani).

Snímek vyprávěný Tildou Swinton nás zve do světa surreálných a fantasmagorických monumentů, v němž se budoucí lidská rasa ocitne na pokraji vyhynutí a v němž objekty – kdysi symboly jednoty a bratrství – fungují coby osamělé, opuštěné majáky, vysílající své poselství do divočiny. Zatímco se odvíjí příběh rozpadající se civilizace, objevuje se zde spektrální přítomnost entity, která se s námi snaží komunikovat.

Poetický, tragický i nadějeplný snímek Last and First Men představuje poslední a nejosobnější film Jóhanna Jóhannsona – jde o alegorii vzpomínání, ideálů a smrti utopie.

Slovo režiséra / Jóhann Jóhannsson

Last and First Men je film stojící na pomezí fikce a dokumentu.

Jde o meditaci na téma paměti a zmařené utopie, vyjádřenou žánrově pomocí sci-fi.

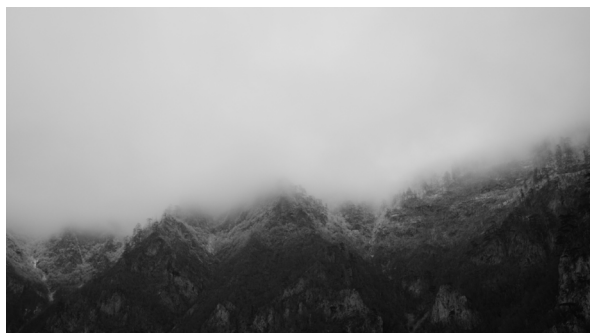
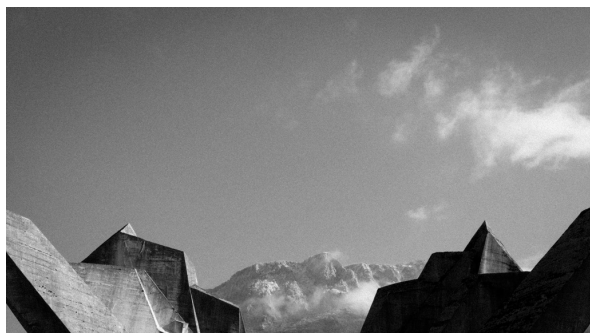
Snímek obsahuje tři základní vrstvy. První z nich je vizuální zkoumání „Spomeniků“: futuristických, abstraktních kamenných objektů postavených během komunistické éry v bývalé republice Jugoslávie. Byly vytvořeny na památku těch největších tragédií balkánských dějin – bojiště druhé světové války, koncentrační tábory a genocidy, mají tak symbolický význam a reflektují nesmírně složitou etnickou a politickou dynamiku celého regionu. Byly vytvořeny coby symboly ideálů jugoslávské federace, jejíž cíl byl sjednotit historicky rozdělená etnika Balkánců.

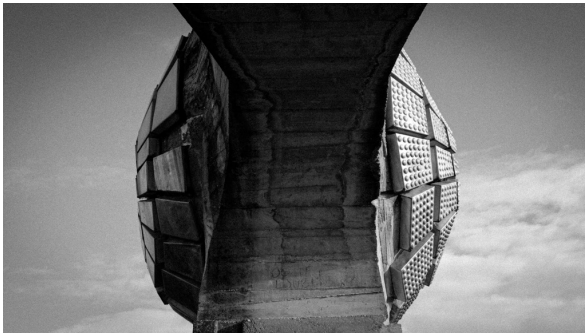
Dnes stojí v divočině rozdělených balkánských republik, někdy jsou zamořené vegetací, jindy pokryté graffiti, často jsou zanedbané a opuštěné. Avšak pořád zde stojí, jako osamělé majáky, které stále vyzařují své jednotící poselství, byť je dnes už prakticky nikdo neslyší, nebo mu špatně rozumí, jako v případě nacionalismu a separatismu.

Film odkazuje na snímek Hirošimo, má lásko od Alaina Resnaisa a Herzogovu Lekci v temnotách, kombinuje nesmírně výstižné záběry s textem, který zdánlivě s obrazy nesouvisí, ale postupně se jeho význam jasně vyjevuje.

Druhou vrstvu tvoří text inspirovaný románem Olafa Stapledona z roku 1930. Autor v něm popisuje historii lidstva z přítomného okamžiku přes dvě miliardy let a osmnáct specifických lidských druhů do budoucnosti. Snímek se soustředí na poslední dvě kapitoly románu, které vyprávějí příběh posledních lidí – konečné lidské civilizace – a líčí jejich společnost, filosofii, chování a úplné vyhynutí.

Vypravěč, kterého pouze slyšíme a nikdy nespatříme, je bytost žijící dvě miliardy let po nás, ale obrací se na publikum přímo. Text je formální a akademický, někdy působí spíše jako historické pojednání nebo antropologická studie než sci-fi

román, ale místy je jeho styl poetický a blízký elegii. Občas se zdá, jako bychom naslouchali věštbě.

Poslední část vyprávění popisuje přítomnost Posledních lidí – zjištění, že se jejich část vesmíru blíží zániku a jejich existence je ohrožena zkázou Slunce. Podrobně se rozebírají způsoby, jak na tuto skutečnost Poslední lidé reagují, a dva úkoly, které si předsevzali. Za první, rozptýlit „mezi hvězdy semínka nového lidstva“, a za druhé, „vstoupit do minulých myslí a podílet se na jejich prožitcích“. To znamená, vyvolat duchy minulosti a komunikovat s nimi.

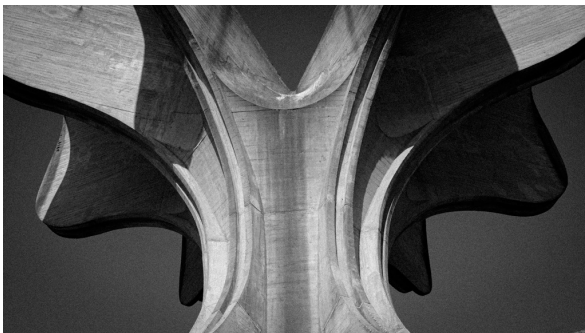
Třetí vrstvou je hudba. Je to podstatná vrstva, ve filmu existují dlouhé sekvence, v níž obrazy a hudba fungují zcela osamoceně. Hudba je elegická a vážná, což filmu dodává nádech rekviem – rekviem za Poslední lidi a jejich ideály nepodařené socialistické utopie.

Tyto tři hlavní vrstvy jsou zdánlivě na sobě nezávislé, ale občas se potkají, protnou a vytvoří nenadálé a překvapivé souzvuky. Film se zaměřuje na abstraktní, mimozemskou sílu a nelidskou krásu objektů i to, jak jejich současný rozpad a zanedbaný stav přispívá k další dimenzi jejich povahy, když politický a společenský kontext, v němž byly vytvořeny, byl převrácen vzhůru nohama.

Snímek zkoumá zóny ruin a zkázy, v nichž se kdysi odehrály významné tragédie – místa prosycená symbolismem. Vnímáme zde spektrální přítomnost, entitu, která se s námi pokouší komunikovat.

Film *Last and First Men* vytváří dialog mezi obrazy a Stapledonovým textem, poetický vztah mezi rozpadajícími se betonovými stavbami a Stapledonovým příběhem o rozpadající se budoucí civilizaci. Snímek byl natočen na 16mm, má nostalgický a elegický tón a pomalé, uměřené tempo, záběry demonstrují přirozenou syrovost analogového pásu, zrnění a kontrast.

Ve filmu neustále cítíme pohyb, kamera působí jako neúnavně se hýbající pozorovatel.

Slovo producenta / Thor Sigurjonsson

Jóhann Jóhannsson se mnou tento projekt probíral roku 2012, když se chystal na první natáčení brutalistních památníků v bývalé Jugoslávii. Měl v plánu využít dané záběry jako jednu z vrstev filmu založeného na sci-fi knize *Last and First Men* od Olafa Stapledona. Jeho idea i postup mě okamžitě zaujaly. Byla to poměrně dlouhá cesta.

Jóhann soustavně sbíral úspěchy coby hudební skladatel, takž jsme na filmu pracovali mezi jeho dalšími projekty. Ladili jsme střih obrazu a přizvali do týmu několik skvělých lidí. Těsně před jeho smrtí jsme se chystali vytvořit závěrečnou hudbu snímku. Čím déle někdy na věci pracujete, tím se stane aktuálnější. Opravdu se zdá, že *Last and First Men* je dnes aktuálnější než kdy dřív. „Poselství z budoucnosti“ je nadmíru případné v naší době, kdy roste pravicový populismus, sílí totalitní režimy a planeta musí čelit klimatickým změnám.

Když Jóhann před dvěma lety zemřel, stáli jsme před řadou náročných rozhodnutí při dokončování jeho vize. Celý štáb byl odhodlaný dovést film do konce a pro všechny bylo nesmírně důležité, aby Jóhannovo první a poslední dílo bylo dotvořeno podle jeho představ až do konce.

Slovo kameramana a producenta / Sturla Brandth Grøvlen

S Jóhannem jsme se setkali poprvé v kavárně v Berlíně. Oba jsme pracovali na filmu *I am here* od Anderse Morgenthalera, což byl můj hraný debut, ale předtím jsme se nikdy nesetkali. Sedli jsme si a povídali si o filmu, hudbě a životě. A o *Last and First Men*. Řekl mi o své představě hraného celovečerního filmu s tématem starých jugoslávských pomníků a knihou Olafa Stapledona. Jeho nápad mě fascinoval a nemohl jsem to pustit z hlavy. O šest měsíců později jsme společně v malé dodávce tři týdny vandrovali po Balkáně. Natáčeli jsme v překrásných lokacích a neúnavně hledali co nejabstraktnější záběry oceli a betonu. Celá cesta měla nádech surreálna. Během našeho výletu Jóhann získal nominaci na Zlatý glóbus a jeho kariéra se blížila vrcholu. V Černé hoře mezi dvěma tunely jsme popíjeli borůvkové víno a oslavovali jeho nominaci.

Od chvíle, kdy jsme se potkali, jsem si Jóhanna představoval jako režiséra. Nikdy jsem ho nevnímal výlučně jako hudebního skladatele, od prvního setkání jsem ho měl za filmového vizionáře. Často jsme sdíleli nápady k projektům, kterými jsme se zabývali, a občas jsme doufali, že spolu budeme moci znovu pracovat. Vždycky to byl můj režisér a jeho spolupráce jsem si hluboce vážil. A zatímco jsme projížděli Balkánem, Jóhann se stal mým blízkým přítelem. Plynula léta a *Last and First Men* se plynule stal úsilím plným lásky.

Od chvíle, co jsme film natočili, uplynuly "oceány času", dnes můžeme konečně Jóhannův navýsost osobní film představit divákům. Jde o projekt, který ho zavedl na cestu trvajících celé desetiletí, období, kdy se svět oslavoval jako hudebního skladatele. Projekt, který vyústil v Jóhannův první a poslední film coby režiséra.

Jsem vděčný a plný pokory, že jsem byl na tuto cestu přizván. A jsem smutný, protože se mi po mém příteli stýská. Ale jeho film mi dává sílu a utěšuje mne i citát z knihy Olafa Stapledona, jež snímek inspirovala: „A tak můžeme jít společně vpřed, se smíchem v srdci a pokojem, děkujeme za minulost a svou odvahu. Protože nakonec učiníme spravedlivý konec té krátké hudbě, která si říká lidstvo.“

O režisérovi

Jóhann Jóhannsson (1969–2018) byl plodný skladatel, který psal hudbu k široké škále médií včetně divadla, tance televize a filmu. Jeho dílo je charakteristické kombinací klasické instrumentace s elektronickými prvky. Jeho první album Englabörn (2002, Touch) čerpalo z mnoha rozmanitých inspirací, od Erika Satieho, Bernarda Herrmanna, Purcella a Moondoga k elektronické hudbě vydávané labelem jako Mille Plateaux a Mego. U Touch vyšlo i další album, poté Jóhannsson vydal dvě orchestrální alba u4AD: Fordlândia a IBM 1401 – A User's Manual. V roce 2016 podepsal Jóhann smlouvu s Deutsche Grammophon a vydal svou poslední sólovou nahrávku Orphée. Velká část Jóhannssonova díla v jeho posledních letech života byla úzce spojená s filmem: v roce 2010 se dal dohromady s americkým avantgardním filmařem Billem Morrisonem a vytvořil hudbu k jeho snímku Hornický hymnus. Řada filmů s jeho doprovodem zaznamenala mezinárodní úspěch, například Zmizení Denise Villeneuvea (2013) nebo Sicario (2015), který byl nominován v hudební kategorii na všechna velká ocenění, a Příchozí (2016), za který získal Zlatý glóbus a nominaci na cenu BAFTA. K dalším úspěchům patří i hudební doprovod k biopisu o Stephenu Hawkingovi Jamese Marsha Teorie všeho (2014), za který získal Zlatý glóbus za nejlepší hudbu. Jóhannsson psal k filmům hudbu, ale také je režíroval: jeho krátký debut End of Summer vzniknul v roce 2015 a pak následovalo multimediální dílo Last and First Men, které mělo premiéru naživo na festivalu Manchester International Festival v roce 2017. Vypravěčkou je Tilda Swinton a snímek kombinuje hudbu a obraz ve snaze vytvořit poetickou meditaci o paměti, ztrátě a ideji o utopii. Film měl premiéru na festivalu Berlinale v roce 2020.

VYBRANÁ FILMOGRAFIE

2020 LAST AND FIRST MEN Jóhann Jóhannsson
2018 MARY MAGDALENE Garth Davis
2018 THE MERCY James Marsh
2018 MANDY Panos Cosmatos
2016 PŘÍCHOZÍ Denis Villeneuve
2015 SICARIO Denis Villeneuve
2014 TEORIE VŠEHO James Marsh
2013 ZMIZENÍ Denis Villeneuve
2010 HORNICKÝ HYMNUS Bill Morrison

ARTCAM FILMS

Rašínovo nábřeží 6,
128 00 Praha, Czech Republic

IČ 26198096, DIČ CZ26198096
Tel +420/ 221 411 619

HEDVIKA PETRŽELKOVÁ
PR manager

hedvika.petrzelkova@artcam.cz
+420 776 167 567

JAN PAPICA

Programing, technický support
a Social media marketing
jan.papica@artcam.cz
+420 606 572 530

ARTCAMFILMS.CZ

Co-funded by the
Creative Europe MEDIA Programme
of the European Union